

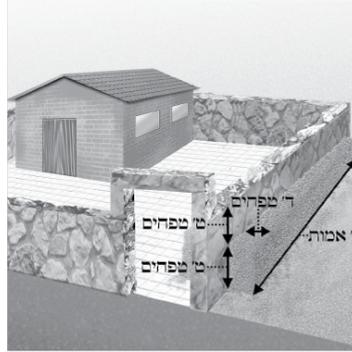
הלכות שבת סימן שנח

ביאורים ומוספים

[רמ"א ס"ב]

דיכול להניח עפר אצל הפתל משני צדדים עד שיתמעט הפתל מגבה עשרה, ורחב העפר רחב מארבעה בארץ עשור אמות בארץ הפתל¹⁸.

[18] כזה ו

אינם מצטרפים. והסתפק (שם) אם שיעור המרחק הוא ג' טפחים או ד' טפחים. ומסקנתו (שם סי' קיא ס"ק ד), שאם אינם רחוקים זה מזה ד' טפחים הריהם מצטרפים.

ולענין בית שאין תוכו עשרה וחקק באמצעיתו בקרקע כדי להשלימו לעשרה, כתב השעה"צ לעיל (סי' שמה ס"ק סז) שלדעת הר"ן מקום החקק מצטרף לכותל הבית אפילו אם הם רחוקים הרבה זה מזה, והחזו"א (שם ס"ק טז) צידד שגם דעת הרא"ש (שבת פ"א סי' יא) כן. והסברא לחלק בין בית לבין תל ומחיצה, כתב החזו"א (שם ס"ק סב-סג) שכיון שהבית מקורה, אם נצרף את המחיצה שממקום החקיקה לכותל, נעשה המקום שבין החקיקה לכותל הבית לחורי רשות היחיד, ולכן מקום זה אינו נחשב להפסק ביניהם והם מצטרפים יחד.

ולענין מדרגות האם יש להחשיבן כמחיצה, בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' ב) כתב שבתוס' (עירובין כב, ב ד"ה ואיזהו) נראה שכל מחיצה שהיא נדרסת אינה נחשבת למחיצה. אמנם בשו"ת חתם סופר (א"יח סי' פט) כתב, שתוס' כתבו כן רק ברשות הרבים ולדעת רבי יהודה שסובר שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, אבל לדעת חכמים אין המחיצה בטלה אפילו אם נוח להשתמש שם. ואפילו לדעת רבי יהודה היינו דוקא אם יש שם דריסת רבים של רשות הרבים, אבל דריסה שאינה של רשות הרבים אין בכוחה לבטל את המחיצה. והחזו"א (א"יח סי' קח ס"ק יג) ביאר את דברי התוס' באופן אחר, ולפי דבריהם לא מצינו מקור לכך שמדרגות לא יחשבו כמחיצה.

ובאופן שהמדרגות רחבות ויש בין מדרגה למדרגה ד' טפחים, לדעת הביה"ל (כאן) והמשנ"ב (ס"ק לח) שחשש לדעת הגר"א שבתל המתלקט אפילו אם חלקי המחיצה רחוקים זה מזה ד' טפחים הריהם מצטרפים, יש לחוש לחומרא שהמדרגות מצטרפות גם אם הן רחבות ויש ד' טפחים בין מדרגה למדרגה, ולדעת החזו"א אפשר לצרף את המדרגות למחיצה רק אם אינן רחבות ד' טפחים [ומי"מ היינו דוקא במדרגות היורדות מהרשות, שאז פשוט שדינן כתל על גבי תל, אבל מדרגות העולות מהרשות, יש לדון אם דינן כתל על גבי תל כיון שהמדרגות סתומות מאחוריהן כתל, או שדינן כמחיצה על גבי מחיצה כיון שהן מחיצה לרשות כשאר מחיצה, ואין נחשב תל אלא כשהוא גידוד, דהיינו שהוא יורד מן הרשות].

[משנ"ב ס"ק לו]

הואיל ובטלו שבת אָתת. היינו בפיו¹⁹.

[19] ולקמן (סי' שעב ס"ק קכא, וסי' תרלג ס"ק יג) הביא, שיש אומרים שדי אם יבטל במחשבה.

[ביה"ל ד"ה ואם]

אם לא ינדחק לומר פתל שבראיתו כף שאני, ותיקא שעושה מחיצה על-גב תל, בענין דוקא שהמחיצה לא יהיה מתנתק משפת התל ארבעה טפחים²⁰.

[20] מבואר בדבריו שתל מדורג שההפרש בין שני חלקיו הוא ד' טפחים, מצטרפים שני החלקים למחיצה אם גובהם י' טפחים בתוך ד' אמות, ובמחיצה שעל גבי תל נחלקו התרומת הדשן והגר"א, שלדעת התרומת הדשן אם המחיצה רחוקה ד' טפחים משפת התל אינה מצטרפת אל התל, ולדעת הגר"א היא מצטרפת להיחשב יחד עם התל למחיצה, וכן כתב הביה"ל לקמן (סי' שסב סי' ב ד"ה שעשה).

ודעת החזו"א (א"יח סי' סה ס"ק ע) שאין לחלק בין תל שעל גבי תל למחיצה שעל גבי תל, וכל ששני החלקים רחוקים זה מזה

הלכות שבת סימן שנה

ביאורים ומוספים

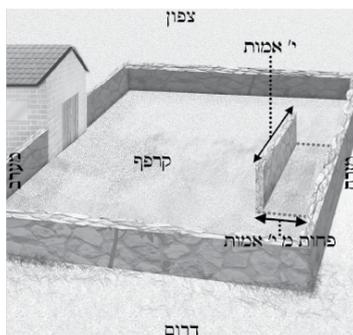
[משנ"ב ס"ק מה]

עמוד 21.

21) ואם נפל העמוד בשבת, כתב התוספת שבת (ס"ק יט) שהקרפף חזר לאיסורו, ואין אומרים בזה 'שבת שהותרה הותרה', כיון שנעשה כרמלית.

[ביה"ל ד"ה בארן עשר]

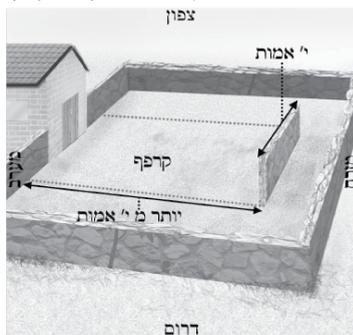
ואף שאפשר לנגס בקרפף מן הצדדים במקום שקלה כהלך החדש, מקל מקום מאחר ששם אינו פרוץ ביותר מעשר הרי לה כפתחים שאינם אוסרים²².

22) כזה וכו'. ומבואר מדבריו שהמחיצה שהוסיף מועילה להתיר את הקרפף גם אם יסיר את המחיצה שכנגדה, הואיל ואין ביניהם עשר אמות. ואף שמה שפירצה שהיא פחותה מעשר אמות אינה אוסרת הוא רק

באופן שהיא בין שני חלקי מחיצה, וכאן הפרצות שבצדדים אינן בין שני חלקי המחיצה, צריך לומר כמו שייסד החזו"א (או"ח סי' א ס"ק מה) שכוח עומד מרובה או פס ד' אינו דוקא להמשיך את קו המחיצה, אלא כל שטח הנגדר מחמת המחיצה כוחו להמשיך לגדור בעומד מרובה או פס ד' [על ידי המחיצות הסובבות אותו], ולכן כל השטח שמהמחיצה הישנה שבמערב עד המחיצה החדשה שבמזרח, גודר בעומד מרובה את המקום שמעברו המזרחי של המחיצה החדשה, ונעשה שטח זה כרוח ד' הגדורה בעומד מרובה.

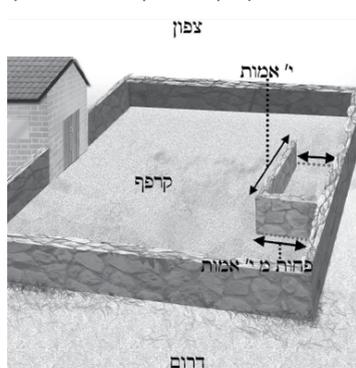
וצריך לומר שבין הכותל החדש שבנה לבין הכותל שבקצה הקרפף

בצד מערב יש יותר מעשר אמות כזה וכו', שאז כותל צפון שנמשך מכותל מערב עד כנגד הכותל החדש וגדר את השטח שעד המחיצה החדשה, מתיר את הפירצה שקרובה לכותל דרום שהיא נחשבת לפירצה של רוח

צפון, וכותל דרום שנמשך מכותל מערב עד כנגד הכותל החדש מתיר את הפירצה שקרובה לכותל צפון שנחשבת לפירצה של רוח דרום, אבל אם אין שם יותר מעשר אמות גדורות, אי אפשר להחשיב את הפרצות שבין המחיצה החדשה לישנה כפתחים, כיון שאין העומד רב על הפרוץ [וכמו ששינונו (עירובין טו, ב) שכל פירצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח, וכתב רש"י שם ובלבד שיהא בעומד רב עליהן, וכן פסק המשנ"ב לקמן (סי' ססה ס"ק ז)]. ומי"מ באופן שבשאר הרוחות אין צריכים להזדקק להיתר של פס ד', מועיל גם אם יש פחות מעשר אמות בין הכותל החדש למחיצה שכנגד, מדין פס ד'.

ואם נפרץ בין הכותל החדש והישן רק בצד שקרוב לכותל צפון,

ובצד השני סתום כזה וכו', יש להחשיב פירצה זו כפירצה בצד דרום, והריהי מותרת מדין עומד מרובה מכותל דרום. ואף שבאופן שדיבר הביה"ל יש פירצה משני צדדים, ועל ידי זה הכתלים אינם מחוברים למחיצה, מי"מ מבואר מדבריו שגם באופן זה שייך שהפירצה

הקרובה לכותל דרום תחשב כהמשך לכותל צפון שתהיה מותרת על ידו מדין עומד מרובה, וכן הפירצה הקרובה לכותל צפון נחשבת כהמשך לכותל דרום שתהא מותרת על ידו מדין עומד מרובה. והטעם, משום שיש להחשיב את שתי הפרצות כאחת לפתחים, ועל ידי זה להחשיב את כותל דרום וצפון כמחוברים אל הכותל החדש.

[ביה"ל שם]

המקל קדעת השלשון צריך לא הפסיד²³.

23) אופן נוסף להתיר כתב החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק לד), שלכאורה יכול לעשות מחיצה באלכסון בקרן זוית שתגדור ד' טפחים, כיון ששיעור פירצה בקרן זוית הוא ד' טפחים. אמנם היינו דוקא לדעת הרא"ש שמועיל לבנות לאורך הכותל מחיצה שאורכה עשר אמות, ועל ידי זה לבטל את הכותל הקודם, אבל לדעת הריטב"א שהצריך לעשות את הכותל החדש באורך כל הכותל הישן, אינו מועיל לעשות מחיצת ד' טפחים בקרן זוית [נסיים שלא עיין בזה].

הלכות שבת סימן שנה

באר הגולה ריב

כ שם בגמרא לא שם
תלמידי אבא ורבנא
מ שם כ"ה ורבנא,
הרבא"י והר"ה

ורחב ארבעה (המגיד פ"ו), * והוא הדין (מד) לחופר בו בור: ה' כ' בנה בו (מה) עמוד ונתמעט כקף, אם הוא (מו) רחב שלשה טפחים (מו) הוי מעוט: ו' כ' בנה מחיצה (מה) * בארץ עשור (מט) לפגי מחיצה הראשונה לבטלה (ג) שתהיה כמו שאינה (נא) ויהיה מקף לדידה על-ידי השניה, אם הרחיקה מהראשונה (נב) שלשה טפחים, מטר: ז' מ"ט טיט על מחיצות הראשונות (נג) למעט איררו ונתמעט, אם הטיט עבה שאם תנטל מחיצה הראשונה ראויה לעמוד בפני עצמה, (נד) * הוי מעוט, ואם לאו (נה) לא הוי מעוט:

משנה ברויה

באור הלכה

הקפה מעולם לשם דירה, והו שישונו של הגר"א למען בו. ונראה לעניות דעתי, דסבירא דהתירושת הדין דלא נמי לנהא דסעיף יד, והכא כיון ששפך עליה עפר נאפשלה לגמרי, שהרי עתה דריסת רגלי בני אדם במקום הנה, ואחר כך קשפה הקצור הרי הוא ממש בונה אותה ולשם דירה, ונמי מקש למחיצה חמשה והספר בקרקע חרין והשלמה לעשר, דמה יל אם ששלים בקרקע ומה לי שששלים בכחל ששכנא בקרקע, מה שאין כן בהתיא דסעיף יד דמחיצה הראשונה עומדת תמיד, אלא דבשעה שעשה מחיצה בארץ עשור^(א) נמי כאילו בטל מחיצה השניה שבכל ארץ הנה, ולפי זה אם נקלה מחיצה, מאין יבוא ההפר במחיצה השניה, הלא לא עבר בה ולא חדש בה שום דבר ולא היתה לשם דירה מעולם, והו הנהא לעניות דעתי סברת התירושת הדין וכל הפוסקים שהעתיקוהו להלכה: * והוא הדין לחופר בו בור. ענין החדושי רבי עקיבא איגו שהביא דמדבר התוספות משמע דממעט, אבל אין על השגה על ההסבר מה שלא הביאם, והרשב"א והריטב"א פנוו בקצת חדושיהם לזהות דברי התוספות, ונביא דהרשב"א ראה לשטתו מן הירושלמי, ענין שם, והגר"א פנו לזה מדעתה, ענין בו סעיף קטן כח: * בארץ עשור. הוא סברת הרא"ש בהלכותיו דבשעור בנה די להתייר הקרפף, ואף-על-גב שאינו כחל שלם, מקל מקום לא גרידא מפרין עשור ונגרדה דמתיי ואפילו לא בכתיא אחת, כגון דפרץ אמה ונגרדה ופרץ אמה וכו', ואף-על-גב דהמחיצות לא נאפשלו מעולם שבת, דאם לא-כן איך שרן נאפשט אחת, אף-על-פי-כן כיון שבין הכל יש קצת שעור בארץ יותר מעשור לשם דירה סגי, וכמו-כן הכא יש כחל חדש בשעור בנה, והו סברתו למען בו; ותרבנו יתם והטור העתיקי דבריו. וצריך לומר לדידה, דמפני על-פל-פנים בשלא היה מרחק כחל הקדש מכלל הנישן יותר מעשור אמה, דאם לא-כן איך שרן לומר דבכנת כחל הקדש דמי כאילו פרץ כחל הנישן, הלא אי אפשר לומר כן, דהא גם עקשו אם פרץ באמת במקום הנה בכחל הנישן יאסר כל הקרפף, שהרי הוא שותיף לעלמא, והסתכל הקדש לא יכול לתסם שהרי אינו מכתל לחל, ובמקומו אינו סותם, שהרי אפשר לקנס דמגרדי אמה, דאם לא-כן איך שרן לומר דמפני כחל הקדש מרחק ביותר מעשור, ונראה אם אפילו באמת פרץ בכחל הנישן גם-כן לא יאסר הקרפף, שהרי כחל הקדש סותם כגני הכאים מן החוץ, ואף שאפשר לקנס בארץ מן העדרים מקום שפלה כחל הקדש, מקל מקום מאחר ששם אינו פרוץ ביותר מעשור הוי לא כפסקתו שאינו אוקס^(ב), ונע. דהרשב"א בתדושי חולק על זה, דמשמע ענין דעתו דבעינו שיהיה משוה כחל הקדש גדר כל הכחל הנישן וסברתו, דאין זה דמיון לפרץ אמה, שהרי מקל מקום פרץ בכחל הנישן וחדשה בשעור כחל הנהו דמיון יותר מעשור, אבל בנה שהכחל הנישן במקומו עומד, איך תפטר בשביל שבנה בתוך הקרפף אינה אמות כחל, וגם עתה אמר דבכנת לא נאפשט הקרפף בכלום לא נכחלי ולא בפנים, וגם עתה נמשך מקום הנה שבין כחל הנישן לכחל הקדש עם שאר הקרפף ומשפתם שם כמו בתחלה; על-כן מפרש שהגמרי מחיצה לכל ארץ הכחל, ונה בודאי מהגני, שהרי כחל הנישן לא מהגני השתא ולא מידיו, וכן משמע קצת מרשב"א בחדושי

לעצמן ונעשו רשות-היחיד, (מ) אפלו הכי אינו ממעט, כיון שהוא מתשמיש הקרפף: (מד) לחופר בו בור. (מא) של מים, ואפלו עמוק עשרה טפחים ורחב ארבעה. ואף-על-גב דמקום חללו אינו מקום הלוי, מקל מקום נמדד בשעור סאתים, והוא נמי מתשמיש קרפף הוא כאילנות. (מג) וכן אם עשה בור בגנה, גם-כן אינו ממעט, דתשמיש הגנה הוא, להשקותו. ודבר אחר שאינו צריך הגנה (מג) ממעט; ופשוט דדבר המשלט אינו ממעט לעולם: ה' (מה) עמודים. בין (מה) באמצע, בין סמוך לכתלי הקרפף: (מו) רחב שלשה טפחים. (מה) וגובה עשרה: (מז) הוי מעוט. אכל פחות מעשרה ורחב שלשה לא חשיבי לא הוי כמי שאינו: ו' (מח) בארץ (מו) יותר מעשור. כך צריך לומר, ומפני דבגבה (מו) היה גם-כן עשור: (מט) לפגי מחיצה. לפנים בקרפף: (נ) שתהיה כמי שאינה. והוי (מח) כאילו נפרץ במחיצה השניה כל ארץ הנה, שמתבטל כל המחיצות שבכיל פרצה זו, קדלעיל בסעיף ב: (נא) ויהיה מקף לדידה. ומפני (מט) שפתח לו פתח קדם שבנה מחיצה החדשה: (נב) שלשה טפחים מטר. דהוי לה הקף חדש לשם דירה, אבל אם קרב הכחל הקדש בתוך שלשה להכחל הנישן לא מהגני, והו לא נחשב ככחל חדש, אלא כמו שמוטיס כגננו על כחל הקרפף לשם דירה ולא מהגני. וכל זה (נ) בשלא נתמעט הקרפף משעור יותר מבית-סאתים על-ידי כחל הקדש, אבל אם נתמעט הקרפף משעורו, בודאי מטר (נא) אפלו קרב בתוך שלשה טפחים, שהרי אפלו בטח טיט על הכחל מהגני, כמבאר בסעיף ז: ז' (נג) למעט איררו. שלא יהיה שטחו יותר מבית-סאתים ויהא מטר לטלטל בו: (נד) הוי מעוט. ואפלו לא שח אלא (נז) באחד מכתלי הקרפף, ואפלו במקצתו, סגי; ומקל מקום נראה, שתהיה על-פל-פנים גבה הטיח עשנה מקרקע ולמעלה ורקבה שלשה, ואי לאו הכי לא חשיבי, ובההיא דעמוד בסעיף ה. וענין באור הלכה: (נה) לא הוי מעוט. דמחיצה שאינה דמיא. ויש חולקים על זה, דחל שיכולה לעמד עם הכחל מעוט. ויש להקל (נו) לעת הצורך. וכל זה אם נתמעט השעור על-ידי-הו מבפנים, אבל אם לא נתמעט השעור, בודאי אסור, ואפלו כגן בטיח הנה לשם דירה, אף שעשהו עב כל-כף שיכול לעמוד בפני עצמו, (נד) דהוי

כסוגיא דאבונגא בפר כה, ענין שם, וכן בכמה ראשונים שהעתיקו דינא דגמרא לא ותיקרו חדוש זה דהרא"ש, ומשמע לכאורה שהם מפרשים כפשוטו. ומקל מקום הפקל נדעת השלחן-ערוך לא הפסיד^(ג), שכן בהרב הפגיד פרק טו מהלכות שבת דין ח משמע שפסוד קהרא"ש, וכן באשכול בהלכות עירובין פסק גם-כן בהדיא הוי: * הוי מעוט. ענין במשנה ברויה שנתבנו אפלו במקצת כחל, ופשוט הוא, דהא על-פל-פנים נתמעט השעור דיותר מסאתים, וכן מצאתי בגאון

(א) ענין בעמוד הקודם הערה א.

שער הציור

(מ) שם ובהדושי: (מא) כן מוכח בחדושי הרשב"א וריטב"א בפר כב דבריו המתחיל 'בור ופסין', ענין שם, דבור של מים בקרפף אינו ממעט. והשעם פשוט, דכמו שאילנות אינו ממעטין משום שדרך לישב תחתיהם בצל, כמו שכתב הרשב"א ב'בבב'ת-הקדש', כפר-כן בור של מים בקרפף לה לשתה בששור שם או מטיל. ואף דבעבודת-הקדש הזכיר 'בור שבגנה' ומשמע דתשמיש הגנה הוא להשקותו, לאו דוקא הוא, כדמנחב בחדושי, ענין שם, וכן מוכח בלבוש ובמספר, ודלא כחוספת-שבת ששפסק בנה. ומקל מקום מסתבא דבבור ריק או חרין נמי אינו ממעט אם הוא לצורך הקרפף להטמין שם חפציו וכדומה, וכן כתב החוספת-שבת, וכן משמע בחדושי הרשב"א וריטב"א בפר כה, ענין שם: (מב) מגדאברתם בשם הרשב"א: (מג) שם: (מד) ונעבודת-הקדש ורבנו ירמיה ואור ירוע. וענין בבית-יוסף שכתב דמהר"ם משמע דוקא בסמוך לכחל הקרפף, ולדינא בודאי יאם להקל בניהו, דרביס ניהו: (מה) חדושי רבי עקיבא איגו בשם הראשונים, וכן איתא בש"ס: (מו) מבאר הגר"א: (מז) פוסקים ופשוט: (מח) ר"ש ורבנו ירמיה: (מט) ר"ש ומגן אברתם: (נ) ר"ש וירא ורוע וריטב"א ורבנו ירמיה ועוד פוסקים, ודלא פרמב"ם. וענין במגיד-משנה שם, שאף-על-פי שישב שיטת הרמב"ם מקל מקום קתב דהא דרש"י זריפא. וראיתי במאמר-מדיכי שכתב שפצא גרסא פרמב"ם כתב"ד 'הועיל ולא הועיל' וקשטת שארי פוסקים: (נא) מיהו, כל זה כנתמעט על-ידי עצם הכחל, אבל אם על-ידי כחל בעצמו לא נתמעט משעור רק בצרור החלל שיש בו כחל חדש לכחל הנישן לא מהגני, אף-על-גב דאמרין לבורו והו כמו שפלא החלל, אף-על-פי-כן לא מצרפין לבטל שעורא דיותר מסאתים, שהרי מקל מקום יש אורי יותר מבית-סאתים, כן כתב הלבוש והעתיקוהו אחרונים, ענין אילנה רבה ונאפשט שבת פתרי-נגדים ובגדי-ישע: (נב) רמב"ם וריטב"א ופשוט: (נג) דבאמת כל האחרונים הקשו מחבר שהשמיט לגמרי שיטת הרמב"ם והרא"ש דהקלו, וכן באור זרוע העתיק דברי הרמב"ם להקל, וכן פסק האלהי רבה בשם המלבושי-יוס טוב ובי"ח: (נד) מבאר בכמה פוסקים:

הלכות שבת סימן שנח

ח יבנה מחיצות על הראשונה להקיפו עליהם לדירה, (נו) אינו מועיל; (נו) וְאִם נִגְלְעוּ הַתְּחִינּוֹת וְנִשְׁאָרוּ הַעֲלִינּוֹת מֵאֲלֵיהֶם, (נח) נָתַר עֲלֵיהֶם. אָבָל תֵּל יוֹתֵר מִסְּאֲתִים (נט) וְעָשָׂה מַחֲצוֹת (ס) אָפְלוּ עַל שְׁפָתוֹ לְדִירָה, (סא) מוֹעִיל, שְׁהָרִי דָר (סב) בְּאֹיֵר מַחֲצוֹת שְׁעָשָׂה עִמָּה: **ט** *קָרַף יוֹתֵר מִסְּאֲתִים שֶׁהָקַף לְדִירָה (סג) וְנָטַע רְבוֹ אֵילָנוֹת, אָפְלוּ אֵינֶם נְטוּעִים (סד) שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת (סה) אֵינֶם מִבְּטָלִים הַדִּירָה. *אָבָל אִם נָרַע רְבוֹ, (סו) *הִזְרַעִים מִבְּטָלִים הַדִּירָה (סז) אָפְלוּ אֵין בָּהֶם (סח) אֶלָּא (ט) [מ] סְאֲתִים.

באר היטב

דמשמע דדבר אחר שאינו צריך הגנה ממעטו: (ד) סאתים. וה"ה פחות, דהמעט בטיל לגבי הרב וה"ל נורע בלו ואסור, עמ"א וט"ו ובתשובת חכם

משנה ברורה

במחיצה על-גבי מחיצה, כמבאר בסעיף ו: **ח** (נו) אינו מועיל. דלא מהני לה לקרפף ולא מידי, שְׁהָרִי בְּלֹא זֶה מִקְּחַ כָּר: (נז) וְאִם נִגְלְעוּ הַתְּחִינּוֹת. שְׁהִיָּה הַעֲפֹר רַף וְתַחֲמוֹת, וְנִחְבֵּט הַכֶּתֵל עַד שֶׁלֹּא נִשְׂאָר בָּהּ (נח) עֲשֶׂה טַפְחִים בְּגִבְהָ: (נח) נָתַר עֲלֵיהֶם. שְׁהָרִי נַעֲשׂוֹ לְשֵׁם דִּירָה מִתְּחִלָּתוֹ, אֶלָּא שֶׁלֹּא יִכְלוּ לְהַתִּיר עַד עִמָּה, שְׁהִי שֶׁלֹּא לְצַרְף, אָבָל עִמָּה שֶׁבָּלָה הֵם לִיכָּא עֲשֶׂהָ בְּגִבְהָ מַחֲצוֹת הַיְשָׁנָה, שְׁפִיר מִהְיֵי לֵה לְקָרְפֵּף²⁶⁵: (נט) וְעָשָׂה מַחֲצוֹת. לְדוֹר וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ עַל הַתֵּל: (ס) אָפְלוּ עַל שְׁפָתוֹ. רוּצָה לוֹמֵר, דְּלֹא מִבְּעֵינָא (נו) אִם הִרְחִיק מִשְׁפַּת הַתֵּל שֶׁלֹּשָׁה טַפְחִים דְּבִדְרָאֵי מוֹעִיל, וְכַמְבָּאָר בְּסֵעִיף ו: (סא) מוֹעִיל. וְאִף-עַל-גַּב דְּבָלָא מַחֲצוֹת אֵלוּ הָרִי יֵשׁ בְּגִבְהָ הַתֵּל עֲשֶׂהָ וְיוֹתֵר וְהָרִי הוּא מִקְּחַ מְאֹלִי, אִף-עַל-פִּי-כֵן שָׂרִי, דְּכִיּוֹן דְּאִינּוּ דָר לְמַשָּׁה בַּעֲמָק אֶלָּא עַל הַתֵּל בְּגִבְהָ לְמַעְלָה, הָרִי אֲדִרְבֵּיהּ, מִהְיֵי לֵה רַק מַחֲצוֹת עֲלִינּוֹת, (נו) וְתַחֲמוֹת לֹא מִהְיֵי לֵה וְלֹא מִיֵּדִי, וְכַדְמִסְנֵם שְׁהָרִי דָרִי וְכוּ': (סב) בְּאֹיֵר מַחֲצוֹת. וְלֹא בְּעֵינֵי שְׁעָשָׂה כַּמָּה מַחֲצוֹת, אֶלָּא כִּיּוֹן שֶׁבָּנָה מַחֲצוֹת אֲתַת לְשֵׁם דִּירָה סִגִּי, וְשִׁאָרֵי שֶׁלֹּשׁ מַחֲצוֹת נִחְשָׁב עַל-יְדֵי הַתֵּל גּוֹפָא שְׁהוּא גְבוּהָ עֲשֶׂהָ טַפְחִים, וְכַדְלַעִיל בְּסֵעִיף ג; וְאֶפְלוּ אוֹתָהּ מַחֲצוֹת לֹא בְּעֵינֵי שְׁעָשָׂה עַל-פְּנֵי כָל רֹחַב הַתֵּל, אֶלָּא כִּיּוֹן שְׁעָשָׂאָה (נח) בְּאֶרְףָּ עֶשֶׂר וּמֵעַט יוֹתֵר לְשֵׁם דִּירָה (נט) סִגִּי, וְכַדְלַעִיל בְּסֵעִיף ו: **ט** (סג) וְנָטַע רְבוֹ. הוּא הַדִּין (ס) כְּלוֹ: (סד) שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת. אֶלָּא (סא) מְעַרְבִין: (סה) אֵינֶם מִבְּטָלִים הַדִּירָה. דְּבִיבְדִי אֵינִשִּׁי לְנִטְעֵי אֵילָנוֹת בְּחֻצוֹת כְּדִי לְהִסְתַּוֵּף בְּצִלָּתָם²⁶⁶: (סו) הִזְרַעִים מִבְּטָלִים הַדִּירָה²⁶⁷. דְּבִדְרָעוּנִים לֹא דִירָה אֵינִשִּׁי (סז) הוּא לֵה גְבוּהָ²⁶⁸, וְאִסוּר לְטַלְטֵל אִף בְּשִׂאֵינֵי-נְנוּרַע, דְּבִכְטֵל לֵה (סח) לְגַבִּי רְבוֹ וְכַדְרַעִים כְּלוֹ דְּמִיָּא: (סא) אָפְלוּ אֵין בָּהֶם וְכוּ'. רוּצָה לוֹמֵר, בְּשִׁטַּח מִקּוּם הַזְרִיעָה, וּבֵית-סְאֲתִים אֵינּוּ צָרִיף לְהָקַף דִּירָה, אָפְלוּ הָכִי אִסוּר, דְּכִיּוֹן דְּמַעֲטוּט בְּטִיל לְגַבִּי רַב הָרִי הוּא כְּאֵלוּ כְּלוֹ נְנוּרַע, וּבְכֵלוּ הֵא אֵיכָא יוֹתֵר מִבֵּית-סְאֲתִים: (סח) אֶלָּא סְאֲתִים. וְהוּא הַדִּין (סג) פְּחוֹת, כִּיּוֹן שֶׁהֵם הָרַב, וּבִינְדֵם עִם הַמַּעֲטוּט

שערי תשובה

[ח] סאתים. עין בה"ט. ועין בשו"ת ח"צ סימן ט, ודעתו בגנה ורועה צרונת צרונת, כיון שבצורה הערונות הרב ורוע. בטל מעוט שאינו ורוע לגבה, דרב דאורחא בין

באר הלכה

יעקב בערובין בסוגיא זו, אלא שהוא חקר דאפשר בפורמא סגי, או אפשר דיל-כ"ל פנים ד' על ד' טפחים בעינן דהוא שיעור מחיצה, עין שם, ולעניות דעתי בעינן רחב ג' וגבוה עשרה כההיא צעמוד, ואפשר דהוא סביבא לה דעירובא מעמוד, מכל מקום מחורבא כמו שכתבנו. ועין בגאון יעקב שפכת. דעד כאן לא פליגי רבה ורבא אלא בטח בטיט אחר-כך וכדי להתייר את הקרפף, דבנה סביבא לה לרבא דאי אפשר להתייר קרפף הנאסר אלא שבכח לעמוד על-כ"ל פנים כפני עצמו, אב"ל אם בשעת עשיית הכתל טח בטיט, מתר לל"ל עלמא ואפלו באינו יכול לעמוד בפני עצמו, ודמיא לכתל עב, עין שם, ומסתברא קרחה, אכן מה שחידש עוד שני דברים בענין זה, יש לעיין בנה"ט: * קרפף יותר מסאתים שהקף לדירה וכו'. ואם הוא רק בית-סאתים, אפלו נורע בלו מתר לטלטל בכלו בכלים ששבתו בחוקן, דאף שהנורעים מבטלי שם דירה, הרי בשטח שהוא רק בית-סאתים לא בעינן כלל שיהא אף לדירה ונמסתברא דאפלו לא היה קלל לשם דירה גם-כן מתר אף שהנורעים בחוף הקרפף. וכל זה לענין כלים ששבתו בחוקן, אב"ל כלי הבית להקרפף או מקרפף לבית אסור, דכיון דנתבטל מקניו שם דירה על-ידי הנורעים, קרפף ובית שמי רשיות הן, ואפלו הוא פחות מבית-סאתים גם-כן דינא הכי, כן מתבאר מדברי הרא"ש וכן פסק השלחן ערוך לקמה בסעיף י, ושלא מדעת הרבנו חננאל המבואר בתוספות לשי"ם דף כג עמוד ב דבבבית סאתים הנורעים לא מבטלי שם דירה: * אב"ל אם נורע וכו'. עין בתשובת דבר-שמאל שמצד להקל בעיר מקפת חומה, ששם אין נורעים שבתוף העיר מבטלי להקף דירה של חומה (ומידי במקום ספקים נבנים מתחלה ואחר-כך הקיפו בחומה דירה הקף לדירה, וכמבאר בסמ"ט תא, וכמו שכתב בספר מור וגביעין). ונתחבב צבי העציק דבריו בסמ"ט נט, ואף שמתחלה גמגם בדבריו, אף-על-פ"י כן לבסוף הסכים עמו בשעת הדחק שאי אפשר בשום אופן למקן, שלא יפשוטו רבים, ואמרו החוק בנה הגאון יעב"ץ במור וגביעין. ונראה דמידי שאין מקום הרוצו גזרו במחיצות אלא פרוץ לחומת עיר, דאי לא הוה כוונתו לא מהני הקף של חומה, כיון שאין חומה מחיצה של מקום הנורע אלא יש מחיצות אחרות והנורעים משוים לאותם מחיצות כמחיצות שלא נעשו לשם דירה, כוונתו אסור²⁶⁹, ואף בכמור וגביעין משמע שלא כדברינו, לעניות דעתי נראה הדבר פשוט כמו שפכתתי, אחר-כך מציאתי בספר בית-מאיר (במה שכתב אודות הפ"ח) שכתב גם-כן בהדיא כדברינו, ובפני שערך קלא דהקף חומה אינו דבר ברור כלל, שעקר סמיכתם הוא אישית הרא"ש והמרדכי דאפשר גבי חצר לא נתבטלו כלל המחיצות משום ורעים, ואף שבשאר החמיר בדבר, הינו לחמרא בעלמא, וסובכים דהקף של חומה עדיף טפי, עין שם פתקם צבי ובמור וגביעין שכתבא כדברינו. אכן לפי מה שהבאנו בשער-הציון שפשיטת דברי פמה ראשונים שאין שום חילוק בין

קרפף לחצר, דקרפף שהקף לדירה נמי חצר גמור הוא, ואף-על-פ"י כן נורעים מבטלי למחיצות דירה, והוא הדין חצר משם, ולפי זה מנא לן להקל בחומה משם, וגם בספר מאמר-מרדכי ובספר שו"ת-ברכה אין דעתם נוטה להקל אף בהקף של חומה, לכן על-כ"ל פנים אין להקל²⁷⁰ יותר ממה שכתבנו למעלה²⁷¹: * הנורעים מבטלין הדירה. לא נתבאר בפוסקים אם הנורעים מבטלין לגמרי המחיצות של דירה, ואם-כן אפלו בסוף התקין שכתב הוציא הנורעים, מכל מקום אסור לטלטל, שְׁהָרִי הַנְּרָעִים בְּטוֹל אֵת הַהָקַף שֶׁהִיָּה לְשֵׁם דִּירָה, וְאִם-כֵּן אֵינָה לְטַלְטֵל צָרִיף לְפָרֵץ בְּתֵלָה עֶשֶׂר אַמּוֹת וְלַחְזוֹר וְלַגְדוֹר לְשֵׁם דִּירָה, וְכַמְבָּא בְּסֵעִיף ב²⁷², או אפשר דהנורעים אינם מבטלים את ההקף של דירה, אלא דההקף של דירה אינו מועיל ל"ל זמן שיש בו נורעים משום דאין אדם דר בנורעים, ומתן שנסתלקו הנורעים חזר הקרפף להתרף שהקף מחלה לדירה ונמשה דקומא לן בנבלעו התחנות והעליונות קמזוט דמהני אף דבעת שעששו לא הועילו כלל, מכל מקום לבסוף שנסתלקו התחנות מועילות העליונות, ואם-כן הוא הדין הקא, אף דבעת הנורעים לא הועילו המחיצות, שנסתלקו מהני. אב"ל באמת אין ראינה, דהתם לא בשלו מעולם התחנות להעליונות, אלא דבעת שהיו התחנות היו העליונות ללא הועיל, ועל-כן שנסתלקו התחנות נשארו העליונות שהקפו לדירה על מדרגתן, מה שאין כן כאן אפשר שהנורעים מבטלי להדירה ובקלקלון. ומלשון

שער הציון

(נט) כבר כתבנו בסימן זה כמה פעמים דבר זה, וכן מבאר בריטב"א להדיא, שכל שמוסיף מעט והשלימו לעשרה סגי. ומדברי הרמב"ם בדין זה משמע קצת שלא כדברינו, וכבר עמד פזו בתו"ח, וכדברינו מובא בסעיף ב בהג"ה: (נו) פשוט, וכן מבאר בתוספות ובבית-יוסף: (נז) רש"י: (נח) רמ"ש ורי"י: (נט) ולהפוסקים שהבאנו שם בבאור הלכה דבינין כחל שלם, גם הקא הוא כן, וכן כתב בריטב"א להדיא: (ס) פשוט: (סא) ולאפוקי ממאן דאמר בגמרא והוא שעשויין שורות שורות ונאף לשבת שם: (סב) רש"י: (סג) מן-אברהם והגמרא ושא"י: (א) עיין שם בדברינו.